



№ 45.

Warszawa, d. 8 listopada 1924 r.

№ 45.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Chmielna 2 m. 6, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.  
Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

SZWEDZKIE  
ŁOŻYSKA  
KULKOWE

**SKF**

Warszawa  
Kopernika 13  
Telefon 12-14  
339

## Tow. Akc. J. JOHN w Łodzi

WYRABIA JAKO SPECJALNOŚĆ:

**Transmisje** i części transmisyjne; **Koła zębate**; **Naprężacze pasów** i t. p. Konstrukcja lekka i solidna; wykonanie wzorowe; minimalne zużycie siły i smarów. Dostawa normalnych części z zapasu.

**Tokarki szybkoobrotowe**, konstrukcji nowoczesnej wykonane najdokładniej, o wysokości kół 150, 230 i 300 mm i długości toku do 3 metrów. Łby rewolwerowe, lunety, uchwyty samocentrujące. **Imadła** równoległe o szerokości szczęk 100 mm.

**Wiertarki** słupowe 32 i 40 mm.

**Kalandry** wszelkiego rodzaju dla przemysłu włókienniczego i papierniczego jak: rolkowe, frykcyjne, wodne, matowe, **finiszowe** prasy nieckowe (Muldenpressen). Wykonanie pierwszorzędne, w niczem nieustępujące najdroższemu zagranicznemu kalandrom. Około 200 kalandrów w ruchu. **Reparacja walców**, obtaczanie, szlifowanie i obijanie bawełną, jutą lub papierem.

**Kotły żeliwne** oryg. **Strebel'a** do ogrzewań centralnych.

**Ruszty** ekonomiczne podług własnego systemu i **odlewy** według nadesłanych modeli lub rysunków.

Własne biura sprzedaży:

WARSZAWA

LWÓW

KRAKÓW

POZNAŃ

LUBLIN

GDAŃSK

Jerozolimska 51

Zybkiewicza 39

Basztowa 24

Wały Z. Augusta 2

Krak.-Przedm. 58

Schüsseldamm 62

### Z KOMITETU CELNEGO.

Dnia 25 października r. b. odbyło się posiedzenie Komitetu Celnego pod przewodnictwem prof. St. Okolskiego. Polski Związek Przemysłowców Metalowych reprezentował p. inż. J. Jeziorański. Olbrzymi porządek obrad obejmował między innymi szereg wniosków, wysuniętych przez ministerstwo skarbu w celach fiskalnych, a dotyczących podwyższenia mnożnika ulgowego 80 procentowego na normalny 100 procentowy. Wnioski te Komitet Celny większością głosów uchwalił, z wyjątkiem tych, które dotyczyły ulg celnych na niektóre artykuły spożywcze, i co do których wyraził swój sprzeciw. Ze spraw, obchodzących przemysł metalowy i wniesionych przez strony zainteresowane,

Komitet Celny opowiedział się za utrzymaniem ulgi celnej na balony, rurki i bagietki szklane do wyrobu lampek elektrycznych, gdyż artykuły te dotąd nie są wyrabiane w kraju; należy je traktować, jako surowiec przy fabrykacji lampek elektrycznych. Natomiast przychylił się do wniosku zniesienia ulgi celnej na stopy żelazne (ferroaliaże — poz. 139 p. 2 taryfy celnej), rury faliste o średnicy powyżej 300 mm. (poz. 152 p. 9 a) okucia budowlane do drzwi i okien (poz. 153 p. 3 a, b).

Niejednokrotnie rozważana sprawa zniesienia ulgi celnej na drut miedziany, skręty z drutu i t. d. (poz. 155 p. 2 i uwagi) nie uzyskała aprobaty większości zebranych, która obawiała się podniesienia ceny wyrobów z drutu, jak przewodniki miedziane i t. p.

Trudna do załatwienia sprawa przywrócenia normalnego mnożnika stuprocentowego na liny druciane żelazne i stalowe z drutów o grubości  $\frac{1}{2}$  mm. i powyżej (poz. 156 p. 5 a i b) nie doczekała się rozwiązania. Jest to sprawa paląca wobec zalewania naszego obszaru celnego przez wyroby państw ościennych, stosujących politykę dumpingową mającą na celu podkopanie tej gałęzi przemysłu w Polsce. Wobec skomplikowanego zagadnienia Komitet Celny wyłonił podkomisję, złożoną z przedstawicieli sfer zainteresowanych, celem merytorycznego jej rozważenia, powzięcia ostatecznych decyzji i przedstawienia Komitetowi Celnemu na najbliższe posiedzenie do zatwierdzenia.

W dalszym ciągu Komitet Celny uchwalił przywrócić normalny mnożnik stuprocentowy na nożyce ręczne (poz. 158 p. 4), łopaty, widły, rydle, grabie, oskardy i kilofy (poz. 160 p. 2); pilniki, raszple i korpusy pilnikowe (poz. 161 p. 1), narzędzia ze stali zwyczajnej i żelaza (poz. 161 p. 2); czcionki, stereotypy i t. d. (poz. 162 p. 1); wozy ciężarowe na resorach (poz. 173 p. 2).

Sprawę zniesienia ulgi celnej na wagony towarowe kryte (poz. 174 p. 1 b, c, d), wagony towarowe kolejek wąskotorowych (poz. 174 p. 4), parowozy i wagony (poz. 167 p. 2 i poz. 174 p. 1 a, b), zdjęto z porządku dziennego wobec braku materiału i na życzenie wnioskodawców, co dotyczyło głównie wagonów. Po dłuższej dyskusji Komitet Celny powziął uchwałę podwyższenia mnożnika z 40% na 80%, na noże do sieczkarń (poz. 167 p. 39 b) wobec istnienia bardzo poważnej produkcji krajowej. Wnioski, dotyczące wprowadzenia ulgi celnej na stal koniczną do wyrobu noży do sieczkarń, odłożono wobec konieczności zbadania produkcji krajowej tej stali. Dla załatwienia wniosku wprowadzenia ulgi celnej na kuchenki i przybory gazowe (poz. 152 p. 6) wybrano specjalną podkomisję, której zadaniem będzie zbadanie istniejącej produkcji krajowej oraz ogólnego zapotrzebowania. Na wagi automatyczne (poz. 168 p. 2) uchwalono stosować cło ulgowe w wysokości 20% normalnego. Celem ustalenia granic automatycznego stosowania ulg celnych do silników spalinowych Diesel'a, wobec istnienia produkcji krajowej, uchwalono powołać podkomisję z udziałem rzeczoznawców, któraby wnioski przedstawiła na najbliższe posiedzenie Komitetu Celnego.

Transformatory powyżej wagi 1500 kg. korzystały automatycznie z ulgi celnej, gdyż do 1500 kg. wagi aparaty te są wyrabiane w kraju; mnożyły się wypadki dostarczania transformatorów mniejszej wagi, niekorzystających więc z ulgi celnej, wraz z olejem, celem zwiększenia ich wagi i przekroczenia w ten sposób granicy krytycznej. Komitet Celny uchwalił stosowanie automatyczne ulgi celnej do transformatorów o wadze powyżej 1500 kg. bez oleju i 2000 kg. wraz z olejem.

Wnioski wniesione w ostatniej chwili, dotyczące wprowadzenia ulgi celnej na szereg artykułów, jak soczewki do latarek elektrycznych (poz. 169 p. 6), sortowniki do zboża i t. d. zostały odroczone do następnego posiedzenia ze względu na to, że członkowie Komitetu nie mieli możliwości zapoznania się z wnioskami i przygotowania odpowiednich materiałów.

Najbliższe posiedzenie Komitetu Celnego odbędzie się w terminie od 4 do 6 tygodni. Sprawy, które zostały zdjęte z porządku dziennego lub odroczone, wejdą automatycznie na porządek dzienny następnego posiedzenia.

### PRZEDŁUŻENIE TERMINU.

W „Dzienniku Ustaw“ Nr. 91 z r. b. poz. 851 zostało ogłoszone oświadczenie rządowe z dnia 29 września 1924 r., z którego wynika, że termin wnoszenia powództw do Mieszanego Trybunału Rozjemczego polsko-niemieckiego został ponownie przedłużony do dnia 1 kwietnia 1925 roku.

### RUMUNJA POD WZGLĘDEM GOSPODARCZYM.

(ciąg dalszy, p. Nr. 44 „P. M.“).

Aczkolwiek Rumunja jest krajem wybitnie rolniczym, to jednak posiada już dość rozwinięty przemysł, który wszakże nie wystarcza jeszcze na potrzeby kraju. Obraz sił przemysłowych Rumunji daje w pewnej mierze następujące zestawienie, które ułożyliśmy na podstawie liczb, przytoczonych w cytowanej już doskonałej pracy p. Pawła Nicoresco p. t. „La Roumanie Nouvelle“.

PRZEMYSŁ	I l o s ę		
	zakładów	energii (KM)	robotników
Spożywczy . . . . .	977	98 584	26 054
w tem:			
młynarstwo . . . . .	475	54 000	—
olejarstwo . . . . .	111	3 559	1 804
cukrownictwo . . . . .	11	12 449	5 519
gorzelnictwo . . . . .	240	8 600	—
piwowarstwo . . . . .	55	15 662	3 592
wyrób konserw . . . . .	50	900	1 000
pieczywa . . . . .	20	400	500
Drzewny . . . . .	502	66 581	44 866
w tem:			
papiern. i celulozowy . . . . .	12	14 292	2 445
Chemiczny . . . . .	187	56 526	8 740
w tem:			
rafinerje nafty . . . . .	63	—	—
Metalurgiczny . . . . .	6	42 873	21 429
Metalowy . . . . .	308	15 714	16 206
Włókienniczy . . . . .	156	13 530	10 400
Garbarski . . . . .	135	7 730	6 200
Ceramiczny . . . . .	216	39 779	14 505
w tem:			
cementowy . . . . .	11	—	—
Graficzny . . . . .	134	2 213	5 875
Elektryczny . . . . .	140	137 882	3 932
(dostarczanie energii)			

Co do wielkości produkcji wymienionych w tabelicy gałęzi przemysłu, to dla niektórych z nich p. Nicoresco podaje szczegółowe dane, które tu przytaczamy.

W przemyśle spożywczym największe znaczenie ma młynarstwo. Produkcja wielkich młynów w liczbie 395 i średnich w liczbie 80 wynosi około 3 milionów tonn mąki rocznie (287 690 wagonów). Prócz tego istnieje w kraju około 7 000 małych młynów wodnych i wiatraków, których produkcja nie jest objęta powyższą liczbą. Wycieczka dziennikarzy polskich zwiedziła jeden olbrzymi młyn automatyczny firmy Br. Likiardopulo w Braile. Młyn ten imponował swymi rozmiarami i nowoczesnym urządzeniem. Rumunja eksportuje dużo mąki pszennej przez porty Braiły i Galacu.

Olejarnie rumuńskie produkują rocznie 22 000 tonn oleju roślinnego, z czego około 25% wywozi się zagranicę. Olej tłoczy się z nasion, rzepaku, słonecznika, konopi, lnu i z orzechów. Co do cukru, to przed wojną produkcja roczna wynosiła 72 250 tonn, z czego znaczna część szła na eksport; dziś Rumunja importuje 30 000 tonn cukru rocznie.

Produkcja spirytusu daje obecnie około pół miliona hektolitrów, z czego na eksport idzie dziesiąta część — 50 000 hl. Spirytus rumuński wyrabia się w 80% z kukurydzy. Wyrób piwa daje rocznie około miliona hektolitrów (968 669 hl), pokrywając całkowicie spożycie krajowe. Wycieczka polska zwiedziła słynny browar Rein w Azuga w dolinie Prahawy. Firma ta wyrabia także wino musujące na wzór szampańskiego.

Bardzo dużym bogactwem Rumunji są jej lasy. Przemysł drzewny zajmuje też poważne stanowisko w produkcji rumuńskiej. Wycieczka nasza przekonała się o tem, zwiedzając olbrzymie składy drzewa w porcie galackim i słynny tartak firmy P. & C. Goetz w Galacu. Tartak ten przed wojną eksportował rocznie przeszło ćwierć miliona metrów sześciennych drzewa tartego w różnej postaci. Autor cytowanej pracy, Nowej Rumunji oblicza, że kraj ten rozporządza rocznie 10 milionami m<sup>3</sup> drzewa, z czego 60% idzie na potrzeby wewnętrzne, pozostaje więc 4 miliony m<sup>3</sup> na wywóz w postaci obrobionego materiału.

W przemyśle włókienniczym 80 dużych fabryk przerabia wełnę, w znacznej mierze krajową. Przemysł bawełniany liczy 30 fabryk, z których tylko jedna, w Aradzie, posiada własną przędzalnię. Pozostałe 29 są to tylko kłalnie, przerabiające przędzę bawełnianą importowaną.

Co do przemysłu graficznego rumuńskiego, to wycieczka dziennikarzy polskich nabrała o nim wyobrażenia, zwiedzając olbrzymią drukarnię połączoną z imponującą rozmiarami i urządzeniem fabryką kartonazy firmy „Ancora“ w Braile. Wspaniałe drukarnie wielkich dzienników rumuńskich w Bukareszcie, które zwiedzili dziennikarze polscy, spotęgowały dodatnie wrażenie o stanie tego przemysłu w Rumunji.

(c. d. n.)

### ŚCIĄGANIE NALEŻNOŚCI PRZEZ POCZTĘ.

Na zasadzie rozporządzenia ministra przemysłu i handlu z dnia 9 października 1924 r., noszącego tytuł „w sprawie zleceń pocztowych w obrocie wewnętrznym“ (Dz. U. R. P. Nr. 93 z dnia 24. X. 1924 r.), od dnia 1 listopada r. b. można dokonywać na całym obszarze Rzeczypospolitej inkasa należności za pomocą tak zwanych „zleceń pocztowych“, które służą do ściągania roszczeń pieniężnych za pośrednictwem poczty.

Zlecenia pocztowe są dwojakiego rodzaju: 1) listy zleceniowe i 2) kartki zleceniowe. List zleceniowy, który wypisuje się na blankiecie urzędowym, służy do inkasowania należności na zasadzie dołączonych do listu dokumentów, a więc weksli, kwitów, rachunków, zobowiązań płatniczych, kuponów procentowych i dywidendowych, kolejowych listów przewozowych oraz wszelkich dokumentów handlowych i wartościowych. Kartka zleceniowa służy natomiast do ściągnięcia przez pocztę wskazanej na kartce należności bez dołączania osobnych dokumentów. Kartkę taką wypisuje się również na drukowanym blankiecie urzędowym, który nabywa się na poczcie. Kartka podlega opłacie stempłowej, jak rachunek; wysyła się, jak karta polecona, prócz tego na kartce nalepia się znaczkami 20 groszy za manipulację. Listy zleceniowe wysyła się, jako listy poleczone, opłacając dodatkowo, jak przy kartkach, 20 groszy znaczkami za manipulację. Przesyłając do zainkasowania listem zleceniowym weksel, można żądać zaprotestowania go wraz z niewykupieniem.

Za pomocą jednego listu zleceniowego można zainkasować sumę do wysokości ustalonej dla prze-

kazów pocztowych; za pomocą kartki — do wysokości jednej dziesiątej tej sumy. Przy przekazywaniu przez pocztę zainkasowanej sumy za pomocą blankietu nadawczego P. K. O. suma zlecenia nie może przekraczać 10 000 złotych.

Opłata przekazowa za zlecenia do 1 000 złotych wynosi tyleż, co za przesyły pocztowe, powyżej 1 000 zł. — za każde dalsze 500 zł. po 50 gr.

### WKŁADY W BANKACH POLSKICH.

W zeszycie 20 — 21 „Przeglądu Gospodarczego“ z d. 1 listopada r. b. znajdujemy artykuł p. St. Skoniecznego p. t. „Rozwój operacji wkładowych i kredytowych w bankach kredytu krótkoterminowego w Polsce“, z którego wyjmujemy kilka ciekawych danych.

Związek Banków w Polsce zrzesza 44 banki, których obroty obejmują 90% obrotów wszystkich czynnych w Polsce banków kredytu krótkoterminowego. Suma wkładów wszelkich typów, złożonych w 44 bankach związkowych, przedstawiała się w pierwszych ośmiu miesiącach roku 1924 w sposób następujący.

31 stycznia . . .	21 598 280	złotych
28 lutego . . .	35 346 482	„
31 marca . . .	48 905 452	„
30 kwietnia . . .	64 705 986	„
31 maja . . .	86 904 885	„
30 czerwca . . .	94 468 931	„
31 lipca . . .	110 132 857	„
31*)sierpnia . . .	128 855 000	„

Ostatnia liczba, aczkolwiek bardzo mała w stosunku do zamożności kraju, stanowiła jednak około 25% wartości całego obiegu pieniężnego w danym okresie. Znaczenie jej dla potrzeb kredytowych zmniejsza ta okoliczność, że w tej sumie rachunki czekowe wynosiły 94 028 000 złotych, czyli 73%, natomiast wkłady terminowe obejmowały tylko 16 334 000 złotych, czyli zaledwie 12,7%.

Wkłady terminowe wzrastały szybciej w większych bankach, do których właściciele wkładów mają większe zaufanie, aniżeli w pozostałych. Pod tym względem charakterystyczne są liczby wskazujące stosunek procentowy sum, złożonych na termin w 13 większych bankach do ogółu wkładów terminowych we wszystkich 44 bankach. Stosunek ten w poszczególnych miesiącach tak się przedstawiał.

31. I — 38%	31. V — 62%
28. II — 58 „	30. VI — 67 „
31. III — 58 „	31. VII — 70 „
30. IV — 54 „	31. VIII — 82 „

Działalność kredytową zrzeszonych 44 banków charakteryzują następujące liczby.

	Dyskonto	Otwarty kredyt	Ogół kredytów
31. I	3 462 571	13 432 919	16 895 290
28. II	6 873 811	21 651 039	28 524 850
31. III	24 933 745	29 585 067	54 518 812
30. IV	41 509 051	40 933 775	82 442 826
31. V	54 425 774	56 254 658	110 680 432
30. VI	66 279 317	59 899 273	126 178 590
31. VII	82 490 792	61 063 111	143 553 903
31. VIII*)	103 303 000	77 282 000	180 585 000

Liczby powyższe dowodzą, że wiara w stabilizację waluty polskiej utrwała się stopniowo coraz mocniej, świadczą one atoli zarazem o naszym wielkiem ubóstwie, jeżeli je porównamy z liczbami przedwojennymi, które

\*) W okrągłych liczbach.

przytaczamy poniżej, a które zawdzięczamy uprzejmości p. Skoniecznego, dyrektora „Związku Banków“.

Dwadzieścia polskich banków istniejących na terenie obecnej Rzeczypospolitej w r. 1913 — z wyłączeniem banków austriackich, niemieckich i rosyjskich, które były czynne w byłych zaborach, miały na 31-go grudnia 1913 r. wkładów ogółem 717 184 tysiące złotych, w tem wkładów terminowych 225 460 tys. zł., czyli 31,5% zamiast obecnych 12,7%. Dyskonto w tych bankach wyniosło na ultimo grudnia 1913 r. 569 213 tys. złotych, (obecnie, jak widzieliśmy, tylko 103,3 miliony); na otwartym kredycie było 166 874 tys. zł. (obecnie 77,3 milion. zł.) — ogółem udzielonego kredytu było 736 milionów złotych, czyli w samych tylko bankach polskich *cztery razy* więcej, aniżeli obecnie. A wszak kredyty, udzielane przez banki obce, operujące przed wojną we wszystkich trzech zaborach, nie mogły być małe i zwiększały znakomicie środki obrotowe polskiego przemysłu i handlu.

#### RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“, podane w № 44 „P. M.“ z dnia 1 listopada 1924 r. pozostają bez zmiany w d. 8/XI 1924 r. z wyjątkiem:

Węgiel dąbrowski gruby . . . . . 23,80  
Kamień wapienny . . . . . 5,50

#### Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej

(w złotych po kursie średnim dnia za 1 tonnę metr.).

Data	30/10	31/10	3/11	4/11	5/11
Średni kurs waluty	23,45 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	23,47 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	23,58	23,55 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	23,59 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Aluminium . . . . .	—	—	2900	—	—
Antymon . . . . .	—	—	1389	—	—
Cyna standard . . . . .	5943	—	6020	5936	5984
Cynk hutniczy . . . . .	791	—	—	791	801
Miedź elektrolityczna . . . . .	1569	—	1571	1590	1578
standard . . . . .	1465	—	1484	1507	1480
Ołów miękki hutniczy . . . . .	8658	—	8964	8953	9021
Nikiel . . . . .	—	—	3828	—	—
Rtęć . . . . .	—	—	—	—	—

#### Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia warszawska notuje następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 100 kg. franco wagon Warszawa:

711×1 422×0,5 mm. . . . .	80 zł. — gr.
711×1 422×0,525mm. . . . .	79 „ — „
711×1 422×0,55 mm. . . . .	78 „ — „
1 000×2 000×0,5 mm. . . . .	82 „ — „
1 000×2 000×0,55 mm. . . . .	80 „ — „

Ceny te rozumieją się za 100 kg.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. **S. J. Okolski.**

REDAKTOR inż. **Maurycy Chorzewski.**

**CENY OGŁOSZEŃ:** *Przed tekstem:* cała strona złp. 100; pół strony złp. 60; <sup>1</sup>/<sub>4</sub> strony złp. 35; <sup>1</sup>/<sub>8</sub> strony złp. 20;  
*Za* „ „ „ „ 80; „ „ „ „ 45; „ „ „ „ 27; „ „ „ „ 15;

#### Armatura na parę i wodę:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

\* Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn. „W. Fitzner i K. Gamper“ w Dąbrowie.

#### Beczki żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

\* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

#### Dźwigniki—Łańcuchy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12. tel.: 29-64 i 220-00.

\* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

#### Garbarskie maszyny:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

#### Gwoździarki i ciągaraki:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

#### Imadła ślusarskie kute:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

#### Konstrukcje żelazne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

\* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

#### Konstrukcje żelazne, schody, cieplarnie:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

#### Kotły parowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

#### Kuto lane odlewy:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

#### Kuźnie polowe:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

#### Liny stalowe—Drut stalowy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

#### Lokomobile przemysłowe:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

#### Łańcuchy „Galla“:

Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil. Fabryka Wyrobów Żelaznych. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

#### Maszyny rolnicze:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

#### Maszyny ceglarskie:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

#### Odlewnie żelaza:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

#### Odlewnie żelaza i metali:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

\* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

#### Okna żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

\* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

#### Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

#### Prasy, tłoczarki cierne:

mimośrodkowe i balansowe: B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

#### Pędnie:

Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

\* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.

\* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

#### Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.

#### Rusztwa do palenisk ruchomych i stałych:

St. Weigt i S-ka. Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

#### Sikawki i narzędzia ogniowe:

Bracia Mencil, Fabryka Wyrobów Żelaznych i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

#### Suwnice (kran) mostowe, prasownicze, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

\* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

\* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła“, Chłodna 5, tel. 47-78.

#### Śruby, nakrętki, nity:

Bartelmuss i Suchy. Bielsko (Śląsk).

#### Turbiny wodne syst. Francis'a o wysokim współczynniku pożytecznego działania.

L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

#### Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

\* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

#### Walce młyńskie utwardzone:

St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

#### Wiertarnie kolumnowe szybkie:

Najnowszego typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.